

NATURA 2000

TIETOLOMAKE

Luonnonvaraisten lintujen suojelusta annettu neuvoston direktiivi 2009/147/EY sekä luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu neuvoston direktiivi 92/43/ETY

TIETOLOMAKE

Erityissuojelualueille (SPA), ehdotuksille yhteisölle tärkeiksi alueiksi (pSCI), yhteisölle tärkeille alueille (SCI) ja erityisten suojelutoimien alueille (SAC)

1. ALUEEN TUNNISTUS**1.1. TYYPPI**

B

1.2. ALUEEN KOODI

FI0100104

1.3 ALUEEN NIMI:

Vantaanjoki

1.4. ENSIMMÄINEN TÄYTTÖAJANKOHTA

200506

1.5. PÄIVITYSAJANKOHTA**1.6. VASTUUTAHO:**

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

1.7. AJANKOHTA, JONA ALUE ON ILMOITETTU JA OSOITETTU/LUOKITELTU ERITYISALUEEKSI

Ajankohta, jona alue on luokiteltu SPA-alueeksi:

Kansallinen oikeusperusta SPA-alueen osoittamiselle:

Ajankohta, jona aluetta on ehdotettu SCI-alueeksi:

Ajankohta, jona alue on vahvistettu SCI-alueeksi (*):

Ajankohta, jona alue on osoitettu SAC-alueeksi:

Kansallinen oikeusperusta SAC-alueen osoittamiselle:

Huomautus/huomautukset (**):

(*) (*) Valinnainen kenttä. Ympäristöasioiden pääosasto dokumentoi ajankohdan, jona alue on vahvistettu SCI-alueeksi (asiaa koskevan EU-luettelon hyväksymispäivä).

(**) (**) Valinnainen kenttä. Huomautuksia voidaan antaa esimerkiksi sellaisten alueiden luokittelu- tai osoittamisajankohdista, jotka koostuvat alunperin erillisistä SPA- ja /tai SCI-alueista

2. ALUEEN SIJAINTI

2.1 ALUEEN KESKIPISTE (desimaaliasteina)

Pituusaste

24,8511

Leveysaste

60,4172

2.2 PINTA-ALA (ha):

2.3 MERIPINTA-ALAN OSUUS (%):

0

2.4 PITUUS (km):

59

2.5 HALLINNOLLINEN ALUEKOODI JA -NIMI:

NUTS II -tason koodi

FI1B

Unionin alueen nimi

Helsinki-Uusimaa

2.6 LUONNONMAANTIETEELLISET VYÖHYKKEET:

☐ Alppivyöhyke (% (*))	☒ Boreaalinen vyöhyke (% (*))	☐ Välimeren vyöhyke (% (*))
☐ Atlantin vyöhyke (% (*))	☐ Mannervyöhyke (% (*))	☐ Pannonian vyöhyke (% (*))
☐ Mustanmeren vyöhyke (% (*))	☐ Makaronesian vyöhyke (% (*))	☐ Arovyöhyke (% (*))

(*) Jos alue sijitsee useammalla kuin yhdellä luonnonmaantieteellisellä vyöhykkeellä, ilmoitetaan peittävyysprosentti kullakin vyöhykkeellä (valinnainen).

3. TIEDOT ALUEEN EKOLOGIASTA

3.1. ALUEELLA ESIINTYVÄT LUONTOTYYPIT SEKÄ ALUEEN ARVIOINTI NIIDEN OSALTA:

Liitteen I mukaiset luontotyytit						Alueen arviointi			
Koodi	PF	NP	Pinta-ala (ha)	Luolat (lkm)	Tietojen laatu	A B C D	A B C		
						Edustavuus	Suhteellinen pinta-ala	Suojelu	Yleisarviointi

PF: Merkitään "x" ensisijaisuuden ilmoittamiseksi, jos luontotyyppi esiintyy sekä ensisijaisesti suojeltavassa että muussa muodossa (6210, 7130, 9430)

NP: Merkitään "x", jos luontotyyppiä ei enää esiinny alueella (valinnainen)

Pinta-ala: Ilmoitettaessa voidaan käyttää desimaaliarvoja

Luolat: Jos luontotyypeistä 8310 ja 8330 (luolat) ei ole saatavilla arvioita pinta-alasta, ilmoitetaan luolien lukumäärä

Tietojen laatu: G = "Hyvä" (esimerkiksi tutkimusten perusteella), M = "Kohtalainen" (esimerkiksi osittaisten tietojen ja ekstrapolaation perusteella), P = "Huono" (esimerkiksi karkea arvio)

3.2 DIREKTIIVIN 2009/147/EY 4 ARTIKLAN JA DIREKTIIVIN 92/43/ETY LIITTEEN II MUKAISET LAJIT SEKÄ ALUEIDEN ARVIOINTI NÄIDEN OSALTA

Laji			Alueen populaatio					Alueen arviointi						
Ryh- mä	Koodi	Tieteellinen nimi	S	NP	Koko		Yksikkö	Luok- ka	Tietojen laatu	Popu- laatio	Suojelu	Eristy- neisyys	Yleis- arv.	
					Tyyppi	Minimi								Maks.
I	1032	Unio crassus			p	2000000	2000000	i		M	A	B	C	A
M	1355	Lutra lutra			p	1	5	i		M	C	C	C	C

3.3 MUUT TÄRKEÄT KASVI- ja ELÄINLAJIT

Laji			Alueen populaatio					Perustelut				
Ryhmä	Koodi	Tieteellinen nimi	S	NP	Koko		Yksikkö	Luok- ka	Liite		Muut luokat	
					Minimi	Maksimi			IV	V	A	B

Ryhmä: A = Sammakkoeläimet, B = Linnut, F = Kalat, FU = Sienet, I = Selkärangattomat, L = Jäkälät, M = Nisäkkäät, P = Kasvit ja R = Matelijat

Koodi: Lintujen ja liitteiden IV ja V lajien osalta tulisi tieteellisen nimen lisäksi käyttää viiteportaalissa annettua koodia.

S: Merkitään "kyllä", kun lajia koskevat tiedot ovat arkaluontoisia ja niitä sen vuoksi ei aseteta yleisesti saataville

NP: Merkitään "x", jos lajia ei enää esiinny alueella (valinnainen)

Tyyppi: p = pysyvä, r = pesivä/lisääntyvä, c = levähtävä, w = talvehtiva (kasvien ja muiden kuin muuttavien lajien osalta merkitään "pysyvä")

Yksikkö: i = yksilöt, p = parit tai muut yksiköt populaatioyksiköitä ja koodeja koskevan standardoidun luettelon mukaisesti ottaen huomioon luontotyyppidirektiivin 12 ja 17 artikla (raportointi) (ks. viiteportaali).

Luokka (runsausluokat): C = Yleinen, R = Harvinainen, V = Hyvin harvinainen, P = Esiintyvä.

Perusteluluokat: IV, V: Luontotyyppidirektiivin liitteissä IV ja V olevat lajit, A: Kansallinen punainen lista, B: Kotoperäinen (endeemi), C: Kansainväliset yleissopimukset ja D: muu syy

Tietojen laatu: G = "Hyvä" (esimerkiksi tutkimusten perusteella), M = "Kohtalainen" (esimerkiksi osittaisten tietojen ja ekstrapolaatin perusteella), P = "Huono" (esimerkiksi karkea arvio) ja DD = "Ei tietoja" (tätä luokkaa käytetään vain, jos populaation koosta ei voida tehdä edes karkeaa arviota; tässä tapauksessa populaation kokoa koskeva kenttä voidaan jättää tyhjäksi, mutta runsausluokkia koskeva kenttä on täytettävä).

4. ALUEEN KUVAUS

4.1. ALUEEN YLEISPIIRTEET:

Koodi	Luontotyyppiluokka	Peittävyys (%)
N06	Sisävedet: järvet ja lammet sekä virtaavat vedet	100
LUONTOTYYPPIEN KOKONAISPEITTÄVYYS		100 %

ALUEEN MUUT OMINAISPIIRTEET

Tiheään asutulla seudulla Uudellamaalla ja eteläisessä Hämeessä sijaitseva Vantaanjoen vesistöalue on Etelä-Suomelle tyypillinen vähäjärvinen jokivesistö. Sen pääuoma, Vantaanjoki saa alkunsa Lumme- ja Erkylänjärvistä Hausjärvellä ja laskee mereen Vanhankaupunginlahdella Helsingissä. Joen pituus on 99 kilometriä, leveys 10 metristä 50 metriin ja pudotuskorkeus yhteensä 110 m. Joessa on yli neljäkymmentä koskea ja siihen laskee useita sivujokia.

Vantaanjoki virtaa vehmaiden pelto- ja kulttuurimaisemien halki. Paikoitellen jokivarsi on taajaan rakennettu: joki halkoo tai sivuaa neljää kaupunkia ja useita pienempiä taajamia. Joen vaikutuspiirissä asuu yli 400 000 ihmistä.

Maaperä jokilaaksossa on pääosin muinaiseen merenpohjaan kasautunutta ravinteikasta savea. Kulkiessaan savimaiden halki jokiuoma mutkittellee voimakkaasti. Jokivaren metsät ovat reheviä lehtoja. Savikot on kuitenkin valtaosin raivattu pelloiksi, jotka monin paikoin ulottuvat jokivarteen asti. Savimaiden kohdalla joen pohja on pehmeää liejua ja savesta johtuen vesi on sameaa. Koskikohdissa kallioruhjeet työntyvät maanpintaan, ja joen pohja on niissä sekä niiden alapuolisissa suvannoissa ja virtajaksoissa hiekkaa ja soraa.

Natura 2000 -alueeseen kuuluu 59 kilometrin pituinen osa Vantaanjoen pääuomaa jokisuulta Vanhankaupunginlahdelta Nurmijärven Nukarinkoskeen saakka. Joen suurimmat ja merkittävimmät kosket sijaitsevat alueella. Natura 2000 -alue käsittää vain pääuoman vesialueen.

Alueen valintaperusteena verkostoon on joessa esiintyvä luontodirektiivin liitteeseen II sisältyvä simpukkalaji, vuollejokisimpukka (*Unio crassus*). Laji on Suomessa uhanalainen ja rauhoitettu.

4.2. ALUEEN LUONNE JA MERKITYS

Alueella on merkittävin vuollejokisimpukan esiintymä Suomessa. Siellä elävä yksilömäärä on varmuudella yli 15 % Suomen kaikkien vuollejokisimpukajokien arvioidusta yksilömäärästä.

Vuollejokisimpukalle erityisen soveliaita elinympäristöjä ovat koskien alapuoliset virtajaksot, virtasuvannot ja nivat. Vuosina 2004-2007 kerätyn inventointiaineiston mukaan lajia esiintyy jokseenkin yhtenäisesti Vanhankaupunginkoskelta aina Nukarinkoskelle saakka, mutta ei sitä pohjoisempana. Alueella elävän populaation kooksi arvioidaan vähintään 2 miljoonaa yksilöä. Lajin kanta on kunnoltaan ja ikärakenteeltaan lisääntymiskykyinen. Runsaimmat esiintymät sijaitsevat joen alajuoksulla, koskien alapuolisissa virtasuvannoissa. Lajin elinympäristö käsittää virtaavavan veden koko jokiosuuden, jossa virtausolosuhteiltaan ja pohjan laadultaan vaihtelevat jokihabitaatit muodostavat toisiinsa liittyvän jatkumon.

Luontodirektiivin liitteen II lajia saukkoa (*Lutra lutra*) esiintyy säännöllisesti Vantaanjoen pääuomassa.

Kohdassa 3.3. Muut tärkeät eläin- ja kasvilajit mainittu virtalude (*Aphelocheirus aestivalis*) on Suomessa harvinainen ja silmälläpidettävä laji. Sitä esiintyy Ruutinkoskella ja Königstedtinkoskella, missä se on melko runsas.

Ihminen on toimillaan muuttanut joen luonnontilaa jo satojen vuosien ajan. Jokea on rakennettu ja ruopattu eri tarkoituksia varten 1500-luvulta lähtien. Joessa on ollut useita patoja, mm jokisuulla Vanhankaupunginkoskessa, jotka ovat vaikeuttaneet kalojen liikkumista ja estäneet vaelluskalojen nousun jokeen. Pelloilta ja ojitetuilta soilta valuvat ravinteet ja kiintoaines sekä asutuksen ja teollisuuden likavedet ovat rehevöittäneet ja lianneet jokea. Huonoimmillaan veden laatu on ollut 1970-luvun lopulla, jolloin joessa oli pitkiä osuuksia, joissa kalat eivät tulleet toimeen.

Vantaanjoen kunnostamiseksi ja sen veden laadun parantamiseksi ja turvaamiseksi alueella on toteutettu mittavia hankkeita. Jätevesien puhdistuksella, muilla vesiensuojelutoimilla sekä jokiuoman kunnostuksella on onnistuttu tekemään jokialueesta tärkeä virkistysympäristö. Veden laadun paraneminen, istutukset ja nousuesteiden vähittäinen poistaminen ovat luoneet edellytyksiä kalakannan elpymiselle. Kalasto on istutusten myötä myös monipuolistunut. Yleiseltä käyttökelpoisuudeltaan vedenlaatu luokitellaan välttäväksi. Joen savisameudesta ja runsasravinteisuudesta huolimatta haitallisten aineiden pitoisuudet vedessä ja eliöstössä ovat pieniä.

Joen suurin kuormittaja on tällä hetkellä peltoviljely. Tulvat voivat ajoittain lisätä pelloilta

huuhtoutuvan kiintoaineksen ja ravinteiden määrää. Kiintoaineksen määrää voivat lisätä myös jokirakentaminen ja ojitukset valuma-alueella. Häiriöt jätevedenkäsittelyssä voivat huonontaa veden laatua tilapäisesti.

Vantaanjoen suuri kiintoainemäärä on yksi vuollejokisimpukan kannan kokoa rajoittava tekijä, josta laji näyttää kuitenkin selviävän. Kiintoaineen lisääntyminen joessa voi kuitenkin vaikeuttaa nuorten simpukoiden selviytymistä.

Suojelutavoitteen määrittely:

Kaikki tietolomakkeen taulukoissa 3.1. ja 3.2. mainitut luontotyyppit ja lajit kuuluvat alueen suojeluperusteisiin (lukuun ottamatta edustavuudeltaan luokkaan D luokiteltuja luontotyypppejä ja populaation merkittävyyden osalta luokkaan D luokiteltuja lajeja) ja kaikkien niiden suojelutavoitteena on vähintäänkin alueen merkityksen säilyttäminen osana verkostoa.

Lisäksi alueen suojelussa ja hoidossa painotetaan seuraavia tavoitteita:

- alueella vallitseva luontotyyppien ja lajien sekä niiden elinympäristöjen tila säilytetään turvaamalla luonnon omien prosessien mukainen kehitys,
- alueella vallitseva luontotyyppien ja lajien sekä niiden elinympäristöjen tila säilytetään alueen käyttöä ohjamalla.

4.3 UHAT, KUORMITUKSET JA TOIMET, JOILLA ON VAIKUTUKSIA ALUEESEEN**Kaikkein tärkeimmät vaikutukset ja toimet, joilla on suuria vaikutuksia alueeseen**

KIELTEISET VAIKUTUKSET				MYÖNTEISET VAIKUTUKSET			
ARVIOINTI-SKAALA	UHAT JA KUORMITUKSET (koodi)	PILAANTU-MINEN	SISÄPUOLELLA / ULKOPUOLELLA (i o b)	ARVIOINTI-SKAALA	TOIMET, HOITO (koodi)	PILAANTU-MINEN	SISÄPUOLELLA / ULKOPUOLELLA (i o b)

Muita tärkeitä vaikutuksia, joilla kohtalaisia/vähäisiä vaikutuksia alueeseen

KIELTEISET VAIKUTUKSET				MYÖNTEISET VAIKUTUKSET			
ARVIOINTI-SKAALA	UHAT JA KUORMITUKSET (koodi)	PILAANTU-MINEN	SISÄPUOLELLA / ULKOPUOLELLA (i o b)	ARVIOINTI-SKAALA	TOIMET, HOITO (koodi)	PILAANTU-MINEN	SISÄPUOLELLA / ULKOPUOLELLA (i o b)
M	L08		b				
M	H01.05		o				
M	A01		o				
M	H01.01		o				
M	H01.08		o				
M	J02.02		i				
M	J03.01		b				
M	H01.03		o				

Arviointiskaala: H = suuri, M = kohtalainen, L = vähäinen

Pilaantuminen: N = Typpikuormitus, P = Fosfori-/fosfaattikuormitus, A = Happokuormitus/hapettuminen, T = Toksiset epäorgaaniset kemikaalit, O = Toksiset orgaaniset kemikaalit, ja X = Monenlaisia pilaavia aineita.

i = sisäpuolella, o = ulkopuolella, b = sekä sisä- että ulkopuolella.

4.4 OMISTUSSUHTEET (valinnainen)**4.5 TIETOLÄHTEET (VALINNAINEN)**

Ilmari Valovirta: Vantaanjoen Natura-alueen vuollejokimimpukkainventointi 2004-2007, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Eläinmuseo ja Maailman Luonnon Säätiö (Suomen WWF), Helsinki 2008.

Ilmari Valovirta 17.5.2004: Esitutkimus Vantaanjoen vuollejokisimpukasta (*Unio crassus*), Luonnontieteellinen keskusmuseo, eläinmuseo.

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. -Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Ilmonen, J. Rytteri, T. & Alanen, A. (toim.) 2001: Luontodirektiivin kasvit ja selkärangattomat eläimet. Suomen Natura 2000 -ehdotuksen luonnontieteellinen arviointi. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Uudenmaan ympäristökeskuksen kokoamat saukkohavainnot.

Vantaanjoen kehittämisohjelma. Uudenmaan liiton julkaisuja B18-1997. Uudenmaan liitto, Helsinki.

Vantaanjoen yhteistarkkailu. Vedenlaatu vuonna 2002. Julkaisu 50/2003, Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry.

Vantaanjoen yhteistarkkailu. Kalasto ja pohjaeläimet vuonna 2002. Kala- ja riistaraportteja nro 289. Riista- ja kalataloudentutkimuslaitos, Helsinki 2003.

Pietilä, H.: Helsingin eläinatlas. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 8/99. Helsinki 1999.

Tietokantatäydennys 2016

Vantaanjoen Natura-alueen vuollejokisimpukkainventointi 2004-2007. Ilmari Valovirta, Helsinki 2008.

Suomen ympäristökeskus 2013: Herтта (Eliölajit -tietojärjestelmä) 1.1.2013.

Linkit:

5. ALUEEN SUOJELUN TILA (VALINNAINEN)

5.1 SUOJELUALUETYYPIT KANSALLISELLA JA ALUEELLISELLA TASOLLA

Koodi	Peittävyys (%)
FI00	100

5.2 ALUEEN YHTEYDET MUIHIN ALUEISIIN:

-osoitettu kansallisella tai alueellisella tasolla

Tyyppin koodi	Alueen nimi	Tyyppi	Peittävyys (%)
---------------	-------------	--------	----------------

-osoitettu kansainvälisellä tasolla

Tyyppi	Alueen nimi	Tyyppi	Peittävyys (%)
--------	-------------	--------	----------------

5.3 ALUEEN OSOITTAMINEN

Natura 2000 -alueen suojelutavoitteet toteutetaan vesilain ja ympäristösuojelulain nojalla. Suojeluarvojen, maankäytön ja virkistyskäytön yhteensovittamiseksi alueelle on tarpeen laatia hoito- ja käyttösuunnitelma, joka laaditaan vuorovaikutuksessa paikallisten asukkaiden ja maanomistajien kanssa.

Vantaanjokilaakson eteläisin osa on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

6. ALUEEN HOITO

6.1 ALUEEN HOIDOSTA VASTAAVA(T) TAHO(T):

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

6.2 HOITOSUUNNITELMA(T):

Onko hoitosuunnitelma laadittu?

Kyllä

Nimi:

Lajia on tutkittu Suomessa hyvin vähän. Lajin levinneisyydestä ja esiintymien elinvoimaisuudesta sekä niihin vaikuttavista ympäristömuutoksista tarvittaisiin lisää tietoa tehtäessä lajille suojelusuunnitelmaa.

Ei, mutta valmisteilla

Ei

Suomen WWF:n ja Helsingin yliopiston eläinmuseon yhteinen jokihelmisimpukkatyöryhmä aloitti kesällä 1996 vuollejokisimpukan suojeluohjelman teon liittämällä lajin tutkimuksen jokihelmisimpukkaprojektin yhteyteen.

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry. suorittaa vedenlaadun yhteistarkkailua.

Linkki:

6.3 SUOJELUTOIMET

7. ALUEEN KARTTA

INSPIRE ID -tunnus:

Onko kartta toimitettu PDF-tiedostona? (valinnainen)

Kyllä

Ei

Tiedot alkuperäisestä kartasta, jota käytetty sähköisten rajausten digitoimisessa (valinnainen).